

Скоропадський. Спогади 1917-1918 (Український переклад)

Павло Скоропадський

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Наш Формат». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Від упорядника

З моменту виходу у світ першого повного видання спогадів Павла Скоропадського минуло понад двадцять років. Підготовлена до друку Східноєвропейським дослідним інститутом ім. В. К. Липинського (Філадельфія) спільно з Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського Національної академії наук України (Київ), ця книга давно стала бібліографічним раритетом.

Інтерес до мемуарів останнього українського гетьмана не згасав і в середовищі фахівців-істориків, і в широкого загалу читачів. Видавництво «Наш формат» спільно з тими самими науковими інституціями, завдяки яким ця книга побачила світ 1995 року, підготувало друге видання «Спогадів». За те двадцятиріччя, що минуло, вийшло друком багато книжок мемуарного характеру, написаних сучасниками Павла Петровича, — спогадів, щоденників, кореспонденцій.

Досліджуються архіви Української Держави, друкується листування. Добу Павла Скоропадського активно студіює низка вчених, таких як: Юрій Терещенко, Тетяна Осташко, Руслан Пиріг, Георгій Папакін, Павло Гай-Нижник та інші.

Було захищено чимало кандидатських і докторських дисертацій, присвячених життю і діяльності гетьмана. Тож у другому виданні немає потреби говорити про його постать загалом, а можна зупинитися лише на житті та праці в часи Української Держави.

Політичні й національні погляди Павла Скоропадського зазнали суттєвих трансформацій протягом його життя. Починав він як класичний політичний росіянин і державник, прихильник російського монархізму і консерватизму. Лютнева революція 1917 року спонукала його зацікавитися українським питанням. У добу Гетьманату, обіймаючи посаду керівника Української Держави і спираючись на політичних росіян на її теренах — представників

поміщицтва і буржуазії, Скоропадський втілював у життя федералістичну версію побудови консервативної України — оплоту для відродження так само консервативної монархічної, але реформованої і ліберальної Росії. З великим скепсисом він ставився до справжньої політичної самостійності й не пристав на пропозиції дотримання «щирого» українського курсу, на якому наполягали діячі Української демократично-хліборобської партії (УДХП) — В'ячеслав Липинський, Дмитро Донцов, Микола Міхновський. З 1920 року розпочинається третій етап метаморфози переконань і поглядів Скоропадського. Під впливом Липинського та Українського союзу хліборобів-державників (УСХД) — організації українських монархістів-гетьманців він стає правдивим українським державником, уособленням національного консерватизму. На жаль, справді українським гетьманом став запізно — уже після поразки Гетьманату, перебуваючи за кордоном. Але чи міг він бути іншим, чи міг бути свідомим українцем у 1918-му? Радше ні, аніж так. «Спогади», що пропонуються увазі читачів, присвячені якраз періоду 1918–1919 років, коли Павло Скоропадський перебував на другому етапі еволюції його політичного світогляду і переконань.

Непідготовленість людей, а особливо провідників, до випробувань боротьби за державність — одна з головних причин трагічного розвитку й завершення Української революції. Уже в ході боїв за Україну відбувалося формування самостійницьких позицій не лише Павла Скоропадського, але й Симона Петлюри, Володимира Винниченка, Михайла Грушевського. У вогні й бурі революції, у війнах з агресією білої і червоної Росії та інших сусідів народжувався та загартовувався новий політичний українець.

Порівняно з мемуарами і щоденниками інших історичних діячів того часу, зокрема таких як Дмитро Дорошенко, Євген Чикаленко, Михайло Грушевський, Олександр Лотоцький, Віктор Андрієвський та ін., можна сказати, що спогади Павла Скоропадського значно

програють за такими аспектами, як трактування українських перспектив, ставлення до національної культури, бачення місця Росії в державотворчих процесах на теренах України, оцінка твердої національної позиції серед діячів демократичного табору. Проте читачеві варто порівняти стан суспільно-політичної свідомості Скоропадського на початковому етапі, у 1917 році, і погляди Павла Петровича в 1945-му. Такий складний і тернистий шлях до набуття нової якості усвідомлення себе й України довелося пройти далеко не кожному з українських громадських і політичних діячів. Звісно, легше з людини створити ікону, ніж без рожевих окулярів поглянути на її недоліки і переваги, її негативні упередження і правильні судження, її помилки і досягнення. Ясна річ, що Павло Скоропадський був далеким від ідеалу. Українська Держава стала частиною нашої історії. Вона могла відбутися як самостійна українська консервативна держава. І тоді роль та місце Павла Скоропадського в українській історії можна було б порівнювати з роллю і місцем Карла Маннергейма у фінській або Кемаля Ататюрка в турецькій історії. Проте провідники національних мас — плоть від плоті цих самих мас, свідомість еліти відповідає загальному рівневі свідомості суспільства. Особливості політичного і національного світогляду Скоропадського є віддзеркаленням ментальності широкого загалу українців тогочасної Наддніпрянщини. І «Спогади» — одне із переконливих пояснень того, чому Україна не виборола самостійність у 1917–1921 роках.

* * *

Варто окреслити головні відмінності між першим і другим виданнями «Спогадів» Павла Скоропадського. Коментарі, написані для першого видання, були розраховані на читача, ще зовсім не обізнаного з добою визвольних змагань українського народу, вони мали переважно ознайомчий характер. Коментувалися прізвища людей і події, які сьогодні добре відомі і зафіксовані в доступних

енциклопедіях. Тому зараз упорядники вирішили відмовитися від попередніх коментарів, обмежившись кількома десятками приміток суто фактографічного характеру; їх підготував Георгій Потульніцький.

Щоб не відволікати уваги від основного твору цієї книги, також було вирішено не подавати у другому виданні тих матеріалів, які друкувалися в додатках до першого, а саме: статті Олени Отт-Скоропадської та Павла Гая-Нижника «Павло Скоропадський: коротка хроніка життя (1873–1945)», уривків споминів Єлисавети Кужім-Скоропадської та «Спогадів мого дитинства» Олени Отт-Скоропадської.

Текст «Спогадів» Павла Скоропадського подається за першим виданням — у текстологічній редакції Віталія Передрієнка, проте його археографічну передмову також було знято з огляду на те, що перевидання має популярний характер і розраховане переважно на масового читача.

Натомість у другому виданні до післямови професора Ярослава Пеленського було додано ще дві післямови: Ігоря Гирича, в якій розглядаються погляди Павла Скоропадського періоду квітня–листопада 1918 року на націю, державу, культуру та російсько-українські взаємини, а також — Георгія Папакіна, де йдеться про історію написання та видання спогадів у 1919–1920 роках.

...

Далі — у повній книжці «Скоропадський. Спогади 1917-1918 (Український переклад)».

nashaknyga.com.ua